

מדינת ישראל
משרד החינוך

א. סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 220,022115
נספח: קריקטורה לשאלה 1

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק א)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק I	–	פרק ראשון	–	(30x1)	–	30 נקודות
		פרק שני		(30x1)		30 נקודות
חלק II	–	פרק שלישי <u>או</u> פרק רביעי	–	(20x2)	–	40 נקודות

**נבחנים אקסטרניים יענו רק
על פרק שלישי – בית שני**

סה"כ – 100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על חלק I, ולא על חלק II.

במקום חלק II יענו תלמידים אלה על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות, המופיעות בדף נפרד שיחולק להם. שאלות אלה מיועדות אך ורק להם.

40 נקודות – $(13 \frac{1}{3} \times 3)$

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיטה" בראש כל עמוד טיטה. רישום טיטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

חלק I – לאומיות

בחלק זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת מהפרק הראשון ועל שאלה אחת מהפרק השני.

פרק ראשון – קטעי מקור (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. צמיחת התנועות הלאומיות באירופה וצמיחת התנועה הציונית

- א.** הסבר את ההשפעה של אירועים פוליטיים ואת ההשפעה של תהליכי תיעוש ועיור על צמיחת התנועות הלאומיות באירופה במאה ה־19. (14 נקודות)
- ב.** עיין בנספח שבו קריקטורה שהתפרסמה בעיתון בצרפת בשנת 1898. הסבר כיצד בא לידי ביטוי בקריקטורה אחד הגורמים שעוררו יהודים לתמוך ברעיון הציוני, והצג גורם אחד נוסף שעורר יהודים לתמוך ברעיון הציוני. (16 נקודות)

2. פעילות התנועות הלאומיות באירופה והתנועה הציונית

א. לפניך שני קטעים: קטע I מדבריו של לוחם החופש היווני הנסיך איפסילנטי, וקטע II מדבריו של הרצל. קרא את שני הקטעים וענה על שני חלקי השאלה שאחריהם.

קטע I: איפסילנטי

"קדימה! קדימה! למען האמונה ולמען המולדת! הנה הגיעה השעה, יוונים! זה זמן רב נלחמים עמי אירופה למולדת ודרור! הם קוראים אתכם ללכת בעקבותיהם [...] תתאחד נא כל ארץ יוון ברצון אחד! תרועת החוצרות וצלילי הנשק קוראים אתכם אל הקרב: אירופה מצפה לפלאי גבורתכם! [...]. ואני שב וקורא אתכם, אישים! יוונים נדיבי לב! נשחרר נא את המולדת הקרועה!"

(מ' זיו וש' אטינגר, **דברי הימים** כרך ג', חלק ב', רכגולד, 1987, עמ' 41-42)

קטע II: הרצל

"זו היא שאלה לאומית, וכדי לפתור אותה עלינו לעשותה תחילה לשאלת עולם מדינית הטעונה הסדר במועצת עמי התרבות. תינתן נא לנו ריבונות בחבל-ארץ כלשהו על פני האדמה, שיספיק לצורכי עמנו המוצדקים; לכל השאר נדאג בעצמנו.

התהוותה של ריבונות חדשה אין בה כלום מן המגוּחך או הבלתי-אפשרי, הן בימינו אלה חזינו זאת אצל עמים אחרים."

(מעובד על פי ב"ז הרצל, **מדינת היהודים**, הוצאת ידיעות אחרונות, 1978, עמ' 15, 26)

— הצג שתי נקודות דמיון בין התנועה הציונית ובין התנועות הלאומיות האחרות באירופה (לפחות אחת מנקודות הדמיון צריכה להיות על פי הקטעים).

— הסבר במה שונה דרך הפעולה שאיפסילנטי מציע בקטע I מדרך הפעולה שהרצל מציע בקטע II.

(18 נקודות)

ב. הסבר שני גורמים שעיקבו את המאבק הלאומי באחת מן הארצות האלה:

יוון, פולין, גרמניה, איטליה. (12 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

פרק שני (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4.

3. שינויים שיצרו התנועות הלאומיות באירופה, התנועה הציונית בארץ-ישראל

א. הצג שני שינויים שיצרה הלאומיות המודרנית בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 במפה המדינית של אירופה, והסבר שינוי אחד שהיא יצרה בחברה האירופית. (15 נקודות)

ב. הצג שני שינויים שחוללה בארץ-ישראל התנועה הציונית עד מלחמת העולם הראשונה: שינוי אחד בתחום ההתיישבות ושינוי אחד בתחום החברתי-פוליטי או בתחום הביטחוני. (15 נקודות)

4. הצהרת בלפור

א. הצג את עיקרי התוכן של הצהרת בלפור. (10 נקודות)

ב. הסבר במה קדמה הצהרת בלפור את מטרת הציונות, ומדוע על פי ההיסטוריון י' טלמון הצהרת בלפור היא מסמך "מייאש בערפולר". (20 נקודות)

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם לא יענו על חלק II (שאלות 5-13).

במקום חלק II עליהם לענות על שלוש שאלות נוספות בנושא הלאומיות (שאלות 14-18), המופיעות בדף נפרד שיחולק להם.

חלק II

בחלק זה שני פרקים.
תלמידים ובוגרים אינטרניים יענו על שתי שאלות מאחד הפרקים:
פרק שלישי — ממדינת מקדש לעם הספר (שאלות 5-7).
או
פרק רביעי — ערים וקהילות בימי הביניים (שאלות 8-13).
נבחנים אקסטרניים יענו על פרק שלישי בלבד.

פרק שלישי — ממדינת מקדש לעם הספר (40 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 5-7 (לכל שאלה — 20 נקודות).

5. עיצוב החברה היהודית בימי עזרא ונחמיה

- א. עם עלייתו ליהודה נאבק עזרא למען עיצוב הזהות היהודית.
מה הייתה גישתו של עזרא בוויכוח על עיצוב הזהות היהודית, ומה היו הנסיבות שהובילו אותו להיאבק למימוש גישה זו? (10 נקודות)
- ב. הצג שתי פעולות שנקט נחמיה לחיזוק מעמדה של ירושלים, והסבר מדוע עוררו הפעולות האלה התנגדות. (10 נקודות)

6. הורדוס "מלך חסות"

- א. מהו "מלך חסות"?
הסבר במה הציטוט שלפניך מבטא את היותו של הורדוס מלך חסות. (10 נקודות)
"הנחת היסוד של הורדוס הייתה שגורל האומה היהודית ובוודאי שגורל מלכותו כרוך בהווה ובעתיד הנראה לעין בקיסרות הרומית"
(מ' שטרן, מלכותו של הורדוס, הוצאת משרד הביטחון, 1992, עמ' 111)
- ב. הסבר פעולה אחת של הורדוס שנועדה לחזק את תמיכת היהודים בשלטונו, ופעולה אחת שלו שנועדה לחזק את תמיכת הרומאים בשלטונו. (10 נקודות)

7. משבר החורבן וההתמודדות עמו

- א. הסבר מדוע גרם חורבן בית המקדש למשבר במוסדות ההנהגה של העם היהודי.
כיצד סייעה הקמת המרכז ביבנה בהתמודדות עם משבר זה? (10 נקודות)
- ב. הסבר מדוע גרם חורבן בית המקדש למשבר בתחום הדת, והצג שתי דרכים שבאמצעותן התמודדו היהודים עם משבר זה. (10 נקודות)

שים לב: פרק זה מיועד לתלמידים ולבוגרים אינטרניים בלבד.

פרק רביעי — ערים וקהילות בימי הביניים (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות בנושא שלמדת: בגדד אן פראג (לכל שאלה — 20 נקודות).

עיר מדגימה — בגדד

ענה על שתיים מהשאלות 8-10.

8. היהודים בח'ליפות המוסלמית ובאירופה הנוצרית

- א. מה היה המעמד המשפטי של היהודים בח'ליפות המוסלמית? הסבר מדוע העניקו המוסלמים ליהודים מעמד זה. (10 נקודות)
- ב. מה היה המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית? הסבר מדוע הוענק להם מעמד זה. בתשובתך התייחס למניע של השליט אן למניע של הכנסייה. (10 נקודות)

9. ח'ליפות המוסלמית — כלכלה

- א. הסבר מה הם הגורמים שתרמו להפיכתה של בגדד למרכז כלכלי, והצג שני ביטויים המעידים על חשיבותה הכלכלית בעולם המוסלמי במאה התשיעית והעשירית. (12 נקודות)
- ב. מה היו המקצועות ותחומי העיסוק האופייניים ליהודים בח'ליפות המוסלמית? הסבר במה מקצועות ועיסוקים אלה משקפים את השתלבות היהודים בח'ליפות המוסלמית. (8 נקודות)

10. הקהילה היהודית בבגדד

- א. הצג את תפקידיו של ראש הגולה, ותאר את מעמדו בקהילה היהודית בבגדד. (8 נקודות)
- ב. הסבר כיצד תרמו "ירחי כלה" וכיצד תרמו השו"ת (שאלות ותשובות) לקשר בין המרכז בבגדד ובין הקהילות היהודיות ברחבי העולם המוסלמי. (12 נקודות)

עיר מדגימה — פראג

ענה על שתיים מהשאלות 11-13.

11. היהודים בח'ליפות המוסלמית ובאירופה הנוצרית

- א. מה היה המעמד המשפטי של היהודים בח'ליפות המוסלמית? הסבר מדוע העניקו המוסלמים ליהודים מעמד זה. (10 נקודות)
- ב. מה היה המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית? הסבר מדוע הוענק להם מעמד זה. בתשובתך התייחס למניע של השליט אן למניע של הכנסייה. (10 נקודות)

12. כלכלה, חינוך ותרבות בעיר הנוצרית

- א. בעיר הנוצרית התקיימו מוסדות כלכליים: גילדות, ירידים, בנקים. הצג שניים מן המוסדות האלה, והסבר את התרומה של כל אחד מהם להתפתחות של העיר הנוצרית. (10 נקודות)
- ב. הצג שניים מן המוסדות החינוכיים-תרבותיים בעיר פראג, והסבר את התרומה של כל אחד מהם לשגשוגה של פראג במאה השש-עשרה. (10 נקודות)

13. ההנהגה היהודית באירופה הנוצרית

- א. הצג שתי תקנות של ה"קהל" (ההנהגה היהודית) באירופה הנוצרית. הסבר את החשיבות של סמכות ה"קהל" לתקן תקנות הנוגעות לחיי היהודים. (10 נקודות)
- ב. הסבר את הביקורת של המהר"ל מפראג על החינוך בתקופתו, והצג שינוי אחד שהציע בתחום זה. (10 נקודות)

בהצלחה!

שים לב!
שאלות 14-18 מיועדות אך ורק לתלמידים שאושר להם
מבחן מותאם.
(מדבקה סגולה)

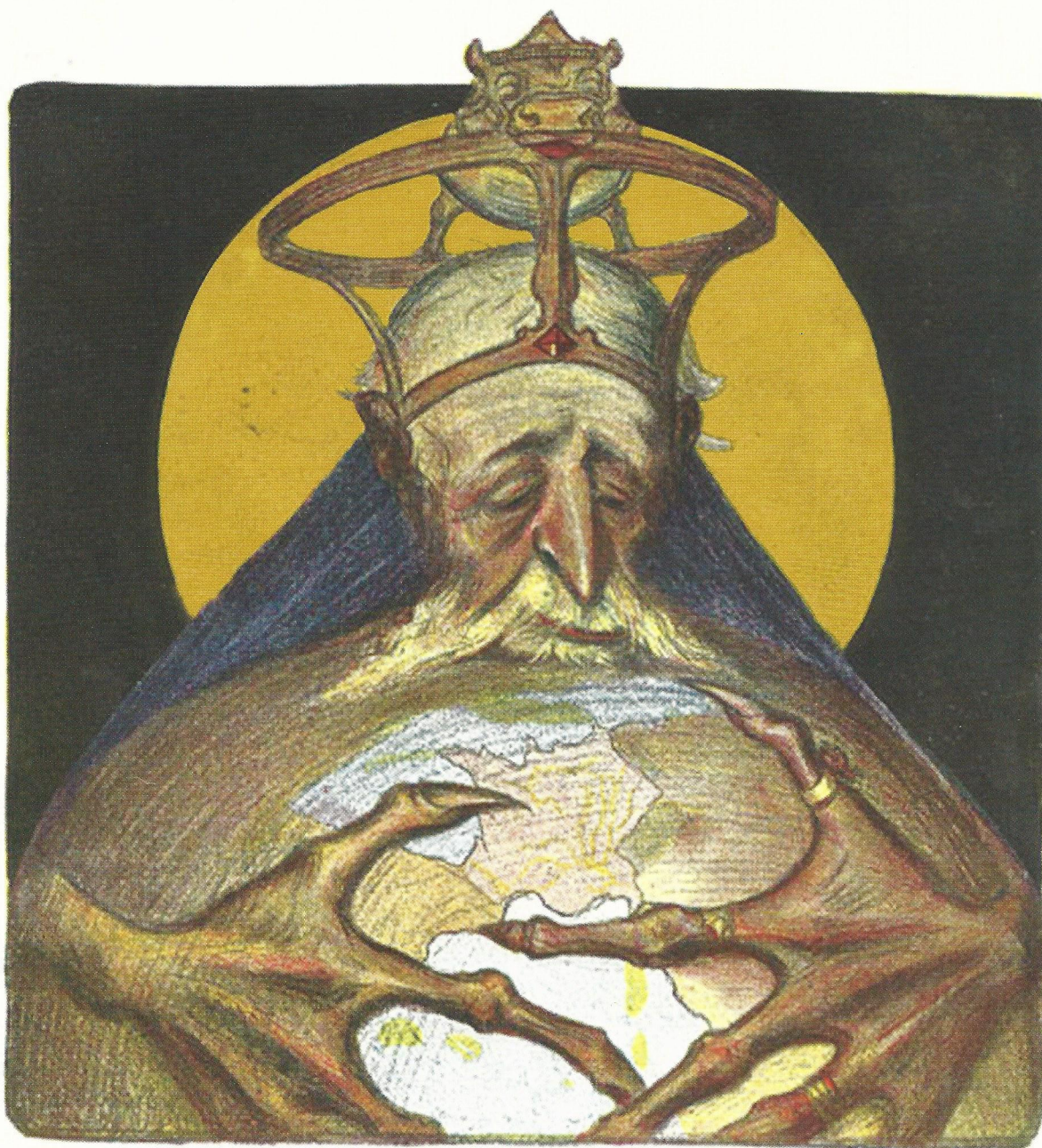
שאלות 14-18 הן בנושא **לאומיות**. ענה על שלוש מהשאלות האלה.
(לכל שאלה – $13\frac{1}{3}$ נקודות; סה"כ – 40 נקודות)

14. הצג שני שלבים בהתפתחות של הפעילות הלאומית באירופה במאה התשע-עשרה.
15. הסבר שתיים מן המטרות של הרצל בכינוס הקונגרס הציוני הראשון.
16. הסבר את הסיבות לעליית יהודים לארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה.
17. מה הייתה "מלחמת השפות", ומה היו תוצאותיה?
18. מה הייתה העמדה של מנהיגי התנועה הציונית כלפי הצדדים הלוחמים בזמן מלחמת העולם הראשונה?
הסבר מדוע החליטו לנקוט עמדה זו.

בהצלחה!

נספח: קריקטורה לשאלה 1

Rothschild

רוטשילד

(לקוח מן האתר: <http://www.yadvashem.org/yv/he/holocaust/about/01/antisemitism.asp>)